

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ

Розглянено фінансово-кредитний механізм фінансування діяльності агрохолдингів. Виявлено основні чинники, які впливають на ефективне використання фінансово-кредитного механізму здійснення підтримки агрохолдингів. Обґрунтовано основні складові елементи фінансово-кредитного механізму фінансування діяльності агрохолдингів в Україні.

Ключові слова. Фінансово-кредитний механізм, фінансові інститути, агрохолдинг, аграрні компанії, фінансова криза, нерухоме майно.

Постановка проблеми. В умовах світової фінансової кризи велика роль належить ефективному забезпеченню операційної діяльності агрохолдингів власними грошовими засобами, розширенню масштабів фінансування залучених і позичених ресурсів як банківських установ України, так і міжнародних фінансових організацій.

Вертикально-інтегровані підприємства не мають у достатньому обсязі грошових коштів для фінансування усіх перерахованих напрямків одночасно. Тому виникають різномірні взаємозв'язки з інституціональними фінансово-кредитними закладами з приводу отримання на поворотній основі запозичених або інвестованих грошових коштів і виплати по них відсотків чи дивідендів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням забезпечення фінансово-кредитними ресурсами агроформувань та їх ефективного використання присвячені наукові праці таких видатних учених, як В.Алексійчука, І. Борейка, О. Василюк, М. Дем'яненко, Т. Івашківа, Т. Калашнікової, С. Колотухи, А. Поддєрьогіна, О. Прокопчука, П. Саблука, П. Стецюка та інших. Проте недостатнє висвітлення даної проблематики не забезпечує виявлення пріоритетних напрямів залучення фінансових ресурсів у діяльність агрохолдингів і фінансування їх структурних підрозділів. Саме дослідження основних генераторів залучення та позичення фінансових ресурсів у розвиток агрохолдингів в умовах обмежених ресурсів обумовлює необхідність даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення стану, проблеми й ефективності забезпечення агрохолдингів необхідним обсягом залучених і позичених фінансових ресурсів в умовах високого кредитного ризику.

Викладення основного матеріалу дослідження. У ринкових умовах господарювання все більшої уваги приділяється фінансово-кредитному механізму забезпечення фінансування діяльності суб'єктів господарювання України.

Існують різні підходи до визначення фінансової категорії "фінансовий механізм" та "кредитний механізм". Узагальнюючи праці вчених-економістів щодо тлумачення даних економічних категорій, зупинимось на таких визначеннях. Так, фінансовий механізм - позиціонує сукупність фінансових форм і методів, важелів, інструментів за допомогою яких забезпечується здійснення розподілу, перерозподілу, контролю фінансів; створення, мобілізація і використання децентралізованих і централізованих грошових доходів, фондів і резервів [17].

Кредитний механізм розглядається як сукупність взаємопов'язаних прийомів та способів, що забезпечують реалізацію на практиці об'єктивних функцій кредиту як економічної категорії та дотримання принципів кредитування [17].

Ураховуючи особливість тотожного існування даних економічних категорій в агропромисловому комплексі України, розглянемо підходи до ґрунтового визначення фінансово-кредитного механізму в АПК.

На думку А. Благодатного: "фінансово-кредитний механізм АПК являє собою сукупність форм і методів організації та управління фінансово-кредитними відносинами в агропромисловій сфері економіки країни та її регіонів" [1].

Тривала криза аграрної сфери стала однією з причин створення агрохолдингових структур, фінансовий механізм яких здатний забезпечити навіть в умовах нестачі вільних фінансових ресурсів розвиток аграрного сектора економіки, направлений на інтеграційне зростання і створення великотоварних підприємств.

Інтеграція дозволяє збільшити активи, розширити масштаби діяльності, підвищити технологічний рівень виробництва, оптимізувати базу оподаткування, домогтися податкових, кредитних та інших пільг. Ефектом фінансової синергії переважно володіє фінансовий механізм вертикально-інтегрованих структур [1].

Інфраструктуру ринку фінансово-кредитного

забезпечення складають як вітчизняні, так і іноземні інституціональні заклади. Найбільшу частку у фінансуванні займають банківські установи, інвестиційні фонди, фондові біржі та приватні інвестори, а також інші суб'єкти ринку. Дані елементи забезпечують безперебійне функціонування взаємозв'язків об'єктів і суб'єктів певної відносно самостійної автономної системи та оптимізують їх взаємодію.

До основних чинників, що формують інфраструктуру фінансово-кредитного ринку в Україні, належить: загальна економічна ситуація в країні і за її межами; купівельна спроможність населення; фінансовий стан агрохолдингів; наявність нерухомості, як елемента забезпечення іпотеки та ряд інших чинників. Зазначені консигнації впливають на стан і поведінку фінансово-кредитних інституцій, формують їх стратегію і тактику на ринку запозичень. При цьому на розвиток інфраструктури фінансово-кредитного ринку впливають як міжнародні стандарти, так і внутрішні умови розвитку України. Фінансово-кредитний механізм розвитку агрохолдингів включає такі складові: фінансовий ринок; кредитний ринок; державне регулювання (рис. 1)

Розглядаючи фінансовий ринок, необхідно зазначити, що в нього входять такі елементи: ринок цінних паперів; ринок рухомого і нерухомого майна; державна фінансова підтримка; лізингові компанії.

Кожен із зазначених елементів має свої складові. Так, до ринку цінних паперів належать: первинне і вторинне розміщення акцій на фондових біржах. Наприклад, Миронівський хлібопродукт, Авангард, Укрпродукт провели розміщення акцій на Лондонській фондовій біржі; KSG Agro, Індустріальна молочна компанія, Астарта, Кернел, Milkiland, Ovostar Union, Агротон - на Варшавській фондовій біржі; група компаній "Мрія", МСВ Agricole, Sintal Agriculture - на Франкфуртській фондовій біржі; AgroGeneration - на NYSE Alternext.

За даними інвестиційної компанії Dragon Capital, тільки в 2010 р. українські аграрні компанії залучили інвестиції через первинне (IPO) і вторинне (SPO) розміщення акцій близько 500 млн. дол. [2].

Інвестори підтримали сільське господарство України, вклавши 400 млн. дол., з яких 140 млн. дол. пішли на придбання акцій Kernel Holding, і 250 млн. дол. - для підтримки плану розширення керуючого фермерського господарства Мрія Агро.

З початку 2010 р. загальна капіталізація 10 українських аграрних компаній, акції яких котируються на західних біржах, зросла на 45% [3].

Крім акцій, на ринку цінних паперів поширені облігаційні позики внутрішнього та міжнародного розміщення. Єврооблігації - це боргові зобов'язання, що є одним із видів цінних паперів, котрі випускаються позичальниками при отриманні довготермінових кредитів на євrorинку. Маючи всі ознаки (реквізити) облігацій, вони відрізняються деякими особливостями. Так, на відміну від іноземних облігацій, які розміщуються на ринках однієї країни, єврооблігації розміщуються одночасно на ринках кількох держав [4].

Наприклад, "Миронівський хлібопродукт" випустив єврооблігації на 250 млн. дол. За даними компанії, 40% облігацій були куплені інвесторами з Великобританії, 39% - з США, 15% - з континентальної Європи, 5% - з Азії. Що стосується структури інвесторів, то близько 68% облігацій (184 млн. дол.) придбали компанії з управління активами, 16% (44 млн. дол.) - фонди гарантування вкладів, 11% (31 млн. дол.) - банки, 4% (11 млн. дол.) - інші інвестори [5].

Важливе значення у забезпеченні інвестиційної привабливості відіграють рейтингові агентства. Так, міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings слідом за зміною прогнозу рейтингів України до "позитивного" зі "стабільного" відповідно підвищило прогноз по рейтингах п'яти українських компаній, серед яких Kernel Holding SA., "Кернел Груп", ВАТ "Миронівський хлібопродукт" та її холдингова компанія MHP S.A. Служба кредитних рейтингів "Standard & Poog's" підвищила довгостроковий кредитний рейтинг української сільськогосподарської компанії "Мрія Агрохолдинг" ("Мрія") з "В-" до "В" і вивела його зі списку CreditWatch ("рейтинги на перегляді"), куди він був поміщений 2 листопада 2010 р. з позитивним прогнозом. Незалежне рейтингове агентство "Кредит-Рейтинг" оголосило про підвищення довгострокового кредитного рейтингу випусків іменних відсоткових облігацій (серія А) ТОВ "Агропродукт" (м. Одеса) на суму 65 млн грн. з рівня uaB- до рівня uaBB. Прогноз рейтингів - стабільний.

Вивчення й аналіз світового досвіду функціонування механізмів і складових фондового ринку відіграють важливу роль у становленні та розвитку українського фондового ринку і мають сприяти його перетворенню на джерело фінансування вітчизняної економіки й засіб відображення економічної та політичної ситуації у країні [6]. Саме з цих позицій розроблений проект № 7462 - про внесення змін до закону Про цінні папери та фондовий ринок. Відповідно до цього проекту, локальний фондовий ринок отримає новий інструмент - українські депозитарні розписки (UDR). Зареєстрований документ визначає UDR як іменний цінний папір, що засвідчує право її

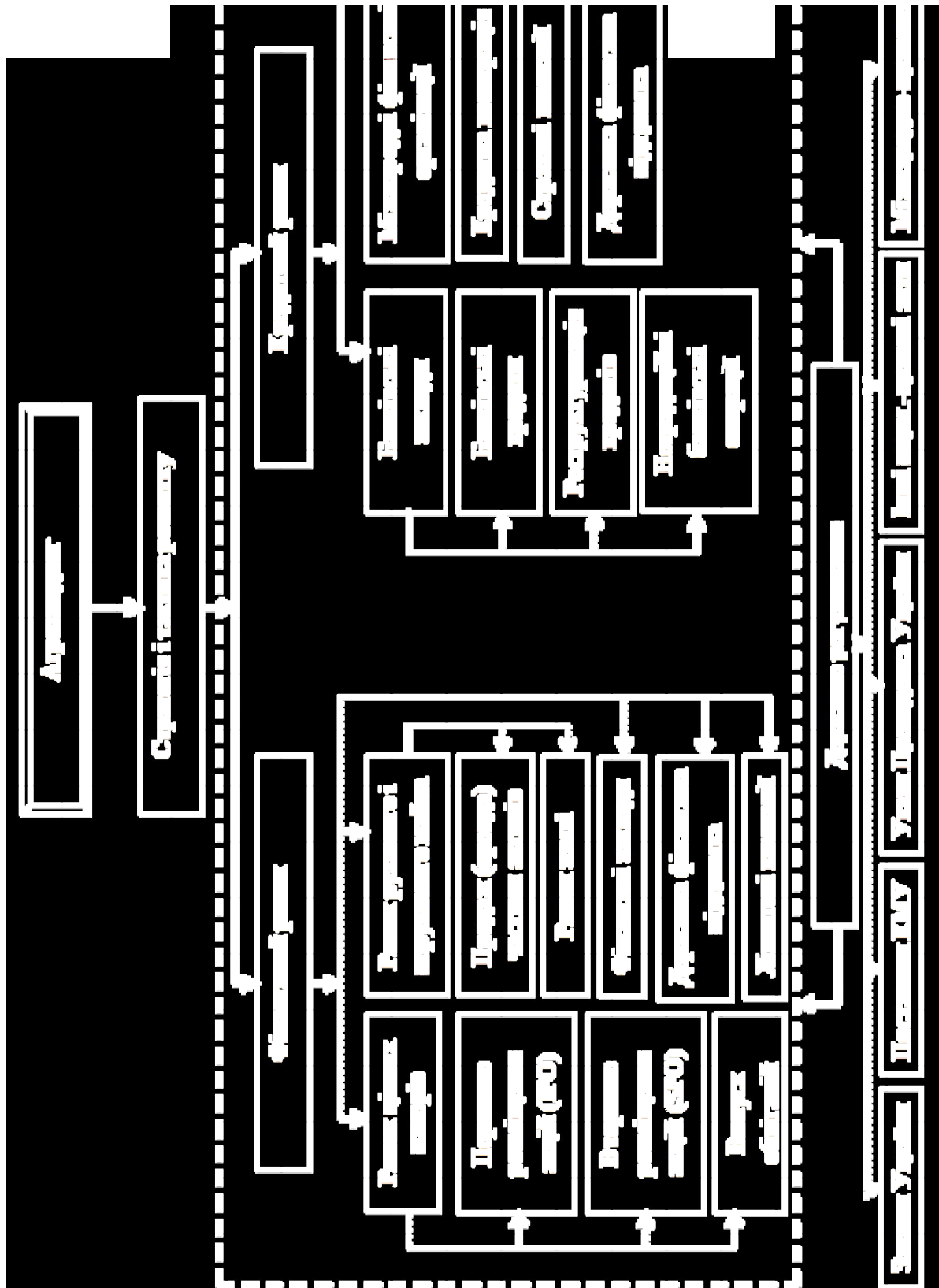

Рис. 1. Фінансово-кредитний механізм державного регулювання етапу розвитку агрохолдингів

власника на користування певною кількістю цінних паперів іноземного емітента, які є базовим активом української депозитарної розписки [7].

Ринок рухомого і нерухомого майна - це певний набір механізмів, за допомогою яких передаються права на власність і пов'язані з нею інтереси, встановлюються ціни і розподіляються простір між різними конкуруючими варіантами землекористування та активи.

Ринок рухомого і нерухомого складається з продажу (оренди) частини активів та ринку землі.

Продаж (оренда) частини активів використовується у випадку, коли агрохолдинг оптимізує свою діяльність і продає або здає частину своїх активів в оренду. Такими активами виступатимуть майно рухоме (сільськогосподарська техніка, устаткування тощо) і нерухоме (елеватори, тваринницькі комплекси, переробні підприємства, склади, сільськогосподарські підприємства та ін.).

Ринок землі - сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, пасовища) можуть виступати в якості інструмента забезпечення зобов'язань - іпотеки землі. Прийняття Закону України "Про ринок земель" дасть можливість створити в Україні повноцінний ринок земель сільськогосподарського призначення, одним із пунктів якого є заставні операції з землею, виконувати які буде нова фінансова установа - Державний іпотечний банк. Основні функції Державного іпотечного банку: кредитування аграріїв під заставу землі за 8-10%; кредити будуть довгостроковими; хто розвиватиме сільську інфраструктуру, кредит буде безвідсотковим. У разі ж неспроможності аграріїв повернути позичені кошти, банк зобов'язаний буде продати землю протягом 6 місяців, оскільки юридична особа не може бути власником земельних ділянок.

Фінансові заклади - інвестиційні компанії та фонди, банківські заклади можуть інвестувати кошти у розвиток і розбудову сільського господарства, зокрема агрохолдингів, з метою отримання вигоди у майбутньому, у вигляді дивідендів.

Державна фінансова підтримка, як елемент фінансового ринку, включає підтримку розвитку сільського господарства, шляхом розробки та реалізації законів, програм. Так, державним бюджетом на 2012 р. передбачено 732 млн. грн. для державної підтримки галузі тваринництва, зокрема шляхом виплати дотації за реалізоване молоко і м'ясо. Також передбачається спрямувати на підтримку галузі тваринництва частину витрат за бюджетною програмою "Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі". Крім того, відповідно до Закону України від 22 грудня 2011 р. № 4268 "Про внесення змін до Податкового

кодексу України щодо підтримки сільськогосподарських товаровиробників", переробне підприємство з 1 січня 2012 р. суму податку на додану вартість, перераховану на спеціальний рахунок, використовує виключно для виплати сільськогосподарським товаровиробникам компенсації за продані ними молоко та м'ясо в живій вазі [10].

Кредитний ринок - це специфічна сфера економічних відносин, де об'єктом операцій виступає наданий на певних умовах у позику капітал.

Кредитна система в умовах ринкової економіки є провідною ланкою фінансової системи в цілому.

Кредитний ринок, як елемент фінансово-кредитного механізму, складається з банківських закладів, міжнародних фінансових організацій, кредитної кооперації, агрострахування, державної фінансової підтримки.

Банківські установи відіграють провідну роль у концентрації і забезпеченні раціонального використання кредитних ресурсів.

Основним напрямом вкладення ресурсів банку є кредитування. Кредитування ґрунтується на принципах поворотності, терміновості, платності та забезпеченості. Сектор банківських послуг відіграє важливу роль у розвитку економіки держави, забезпечуючи виробничу, соціальну та інші підсистеми необхідними фінансовими ресурсами.

Активізація кредитування аграрного сектору, підсиленням ролі кредиту у формуванні власних оборотних коштів є одним із головних напрямів у стимулюванні прискореного розвитку аграрного сектору та його спеціалізації на виробництві якісної продукції. Своєчасність залучення кредиту у виробничий процес дозволяє забезпечити придбання основних і оборотних засобів, тому кредит є важливим інструментом і важливим джерелом формування капіталу сільськогосподарських підприємств.

На сьогодні існуючий механізм кредитування зорієнтований на галузі економіки, які приносять дохід і характеризуються високим оборотом капіталу. Недоступність отримання кредитів сільськогосподарськими підприємствами зумовлена високими відсотковими ставками, ризиком кредитування сезонного виробництва, вимогами банку до забезпечення повернення отриманих кредитів та фінансового стану кредитотримувача. Це є основною перешкодою для отримання і використання активних залучених ресурсів у неперервний виробничий процес [17].

Найбільшими кредиторами виступають не вітчизняні, а іноземні банківські заклади. Так, аграрна компанія "Укрлендфармінг" залучила синдигований кредит у розмірі 600 млн. дол. Кошти компанії надали німецький Deutsche Bank AG і

Сбербанк Росії. Термін дії договору становить 5 років, кредитна ставка - Libor +8%.

Реструктуризація кредитів передбачає зміни в умовах повернення кредиту, згідно з якими агрохолдингу тимчасово надаються пільгові умови погашення кредиту (зменшення розміру щомісячного платежу, тимчасова відстрочка з погашення основної суми кредиту та/або відсотків, зміна графіка погашення, збільшення строку кредитування). Різновидом таких операцій є продаж кредитної заборгованості агрохолдингу третім особам, з пред'явленням вимог до кредитора. Крім того, даний структурний елемент розглядає процес передачі прав на активи або контроль над бізнесом третій стороні.

Враховуючи розвиток нетрадиційних банківських операцій на ринку банківських послуг України для аграрного сектору значну роль відіграють агролізинг та форвардні операції.

Лізингова компанія - це юридична особа, яка передає право володіння і користування неспоживчою річчю (предметом лізингу), визначеною індивідуальними ознаками та віднесеною згідно з законодавством до основних фондів, фізичній або юридичній особі (лізингоодержувачу) відповідно до договору лізингу. Лізинг поділяється на фінансовий та операційний.

Фінансовий лізинг в агропромисловому комплексі є вигідною формою діяльності для всіх учасників цього виду інвестицій - і селянам, і машинобудівникам. Необтяжливий він і для державного бюджету.

Для селян фінансовий лізинг дає можливість заощаджувати кошти для інвестування в інші більш ефективні види діяльності та/або придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

За даними асоціації "Українське об'єднання лізингодавців" та Нацкомфінпослуг, у 2011 р. зростання ринку лізингових угод складає 10 %, а обсяг укладених договорів фінансового лізингу збільшився у 2,5 рази у порівнянні з попереднім і становить 11,33 млрд грн. Серед договорів фінансового лізингу в 2011 році, як і раніше, переважали угоди у сфері транспорту (58,15 %), сільського господарства (14,60 %) будівництва (7,24 %) та послуг (5,47 %). Відповідно, найбільшим попитом користувався транспорт (52,40 %), сільськогосподарська техніка (14,54 %) та комп'ютерна техніка (5,87 %). Варто відзначити продовження тенденції до скорочення строку фінансування - зросла питома вага короткострокових (до 2 років) договорів та зменшилася частка довгострокових (більше 10 років). Щодо джерел фінансування лізингових операцій, то основними у минулому році були позичкові кошти, в тому числі банківські кредити

(80,82 %), при цьому їх питома вага збільшилася на 8,15 % у порівнянні з 2010 р. [11].

Головна відмітність українського лізингу для села від західного полягає в тому, що основним інвестором виступає держава, надаючи НАК "Укragролізинг" бюджетні кошти на певний термін. Компанія ж, придбаваючи й передаючи сільськогосподарські машини у фінансовий лізинг, повертає кошти до бюджету, регулярно збираючи лізингові платежі з лізингоодержувачів. Сільськогосподарська техніка й обладнання передаються терміном на п'ять-сім років. При цьому плата за користування коштами дорівнює 7 % від невідшкодованої суми, що у перерахунку на 5 років становить лише 2,8 % річних від первісної вартості. Дешевших коштів для лізингоодержувачів не існує. До того ж 2,8 % річних значно менші від рівнів річної інфляції, які фіксуються впродовж останніх років, і, отже, відсоткові платежі лізингоодержувачів компенсуються з лишком.

У 2011 р. на програму фінансового лізингу передбачено 304 млн грн, на компенсацію кредитних ставок - 560 млн грн, а на програму часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки - 10 млн.

Форвардні операції на ринку зерна передбачають придбання зерна у сільгоспвиробників у встановлений маркетинговий період за фіксованою ціною і на умовах авансового платежу в розмірі 50 % його повної вартості на момент укладення форвардного біржового контракту. Форвардні закупівля Контракт на закупівлю оформляється у 5 примірниках. Після укладення контракту товаровиробник подає до Аграрного фонду нотаріально засвідчений договір застави майбутнього врожаю між продавцем та покупцем або нотаріально засвідчений договір застави зерна, яке знаходиться у власності товаровиробника, або подвійне складське свідоцтво, на зерно, яке є предметом застави.

Аграрний фонд почав форвардні закупівлі врожаю 2009 р. з початку лютого по встановленим Мінагрополітики Україна закупівельними цінами, однак незабаром вони були припинені. В цьому році в рамках форвардних закупівель буде купуватися прозерно в рамках цін, визначених МінАПК.

Починаючи з 18 березня 2011 р. компанією "Хліб Інвестбуд", на підставі договору з Аграрним фондом України, реалізується програма форвардних закупівель зернових до державного інтервенційного фонду. Ця програма покликана стати потужним інструментом державної підтримки аграріїв на ключових стадіях вирощування урожаю. Однією з таких стадій є весняно-польові роботи, які традиційно вимагають значних фінансових, ресурсних та організаційних

затрат від сільгоспвиробників.

Програма (форвардних угод) стартувала у 2011 р. з угоди на поставку 895 тис. т зернових культур (пшениці, жита і гречки) вартістю 1,55 млрд. грн. для формування державного інтервенційного фонду, яку Аграрний фонд уклав з ТОВ "Хліб Інвестбуд" (загальна сума угоди 5 млрд грн.). ТОВ "Хліб Інвестбуд", будучи структурним підрозділом Державної продовольчо-зернової корпорації України (ДПЗКУ), на 49% належить державі. Фінансування форвардних угод буде здійснюватися не двома траншами, як раніше (50% на початку і 50% в кінці), а трьома (50:20:30), що дозволить виробникам закуповувати пальне та запчастини в міру необхідності. Ті аграрії, які укладуть форвардні угоди, будуть забезпечуватися міндобривами та пально-мастильними матеріалами за цінами, значно нижчими від ринкових. Наприклад, по аміачній селітрі різниця складе 10-15% (якщо вірити цифрам - 2,7 тис. замість 3,2-3,5 тис. грн.), По пальному - до 6-7%. Вирішується також питання про забезпечення учасників форвардної програми якісними і доступними засобами захисту рослин [15].

При проведенні Аграрним фондом України закупівель зерна врожаю 2012 р. з форвардними біржовими контрактами виявили бажання взяти участь у державній програмі 646 сільгосптоваровиробників, які заявили на продаж більше 1,1 млн т продовольчого зерна загальною вартістю 2 млрд грн. [16].

Міжнародні фінансові організації, які займаються розвитком аграрного бізнесу в Україні. Найбільшою за обсягами фінансових вливань є Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Головними механізмами залучення фінансових ресурсів МФК підприємствами на ринках, що формуються, є двостороннє кредитування, спільне фінансування (насамперед, міжнародне синдикуване кредитування) та участь у капіталі.

Обсяг фінансування проектів в аграрному секторі України за підсумками 2009 фінансового року склав 200 млн. дол.

Важливим фактором, що впливає на обсяги фінансування проектів в Україні, є надання МФК права кредитувати в гривні, про що організація має намір вести переговори з новим керівництвом Національного банку України. МФК планує збільшити обсяги фінансування проектів у аграрному секторі України до 300-350 млн. дол. у 2011 фінансовому році.

Міжнародна фінансова корпорація інвестує в агрохолдинг "Мрія" - провідного виробника сільськогосподарської продукції України. Це допоможе компанії подвоїти своє виробництво зернових, розширити земельний банк, збільшити кількість працівників та зміцнити аграрний сектор

держави - двигун розвитку економіки України.

Фінансовий пакет МФК буде включати 250 млн. дол. оборотного капіталу, 250 млн. дол. позики для капіталовкладень і гарантії компанії до 250 млн. дол. Фінансування буде використане для будівництва трьох зернових елеваторів, закупівлі нової сільськогосподарської техніки, збільшення площі орендованих земель і виробництва зернових для продажу українським клієнтам та міжнародним трейдерам.

Одним з перспективних напрямів розвитку є кредитна кооперація. На нашу думку, кредитна кооперація виникає на різних рівнях і класифікується так:

- регіональна кооперація між підприємствами агрохолдингу, що входять до одного регіону (області);

- міжрегіональна кооперація між підприємствами агрохолдингу, що входять до двох і більше регіонів (областей);

- національна кооперація між агрохолдингами, які забезпечують реалізацію інвестиційного (спільного) проекту.

Сільськогосподарське виробництво вирізняється високим ступенем ризиків. Це пов'язано з тим, що воно є сферою діяльності, на успішність якої значно впливають різноманітні погодні та кліматичні фактори, дію яких у багатьох випадках контролювати неможливо. До того ж сільськогосподарські виробники стикаються і з такими ризиками, як коливання цін, зміни врожайності, непослідовність державної політики. Результатом дії цих ризиків є значні коливання доходів по роках. А що вже казати про ризики стихійних лих і надзвичайних ситуацій... Цілком зрозуміло, що такі природні небезпеки, як посуха, град, паводок, можуть призвести до дуже серйозних виробничих втрат. Тому в багатьох країнах держава активно втручається в ситуацію, намагаючись у такий спосіб зменшити проблеми, пов'язані з ризиками сільгоспвиробництва. Однак сьогодні самими лише державними інтервенціями справи не зарадиш, і на перший план виходить питання розробки та впровадження систем і стратегій ризиків управління ризиками, які базуються на ринкових механізмах та відповідають правилам Світової організації торгівлі.

Агροстрахування полягає у передачі більшої частини (вартості) ризику іншій стороні за узгоджену плату на визначений час і на погоджених умовах.

Участь держави у підтримці страхування сільськогосподарських ризиків диктується, з одного боку, унікальністю сільськогосподарських ризиків, а з другого - необхідністю зробити фінансову допомогу держави сільському господарству адресною і цільовою.

Особливості сільського господарства, які зумовлюють доцільність участі держави у страхуванні агроризиків, пов'язані з такими факторами.

По-перше, виробництво харчових продуктів - базового компонента будь-якої економіки - через вплив погоди та природних ризиків об'єктивно ризиковане.

По-друге, сільськогосподарські ризики є висококорельованими, а це означає, що часто їх дія негативно позначається на багатьох господарствах одночасно.

По-третє, бізнес виробників первинної сільськогосподарської продукції, які є основними одержувачами послуг агрострахування, існує в умовах глобальної конкуренції та характеризується низькою дохідністю, що зумовлює необхідність забезпечити прийнятність для них тарифів агрострахування.

По-четверте, традиційні державні інтервенції у сільське господарство через виплату катастрофічної допомоги напряму конкурують з планованими ініціативами на кшталт страхування сільськогосподарських ризиків.

Агрострахування дає конкретні та дуже важливі результати для виробника сільгосппродукції, який вирішив скористатися цією послугою:

- Компенсація збитків завдяки страхуванню дозволяє своєчасно розрахуватися з переробниками, постачальниками матеріально-технічних ресурсів та іншими вашими партнерами.

- Агрострахування спонукає до використання сучасних технічних та технологічних досягнень, зокрема, застосування надійних засобів захисту врожаю. Отже, воно сприяє підвищенню ефективності виробництва в аграрному секторі.

- Агрострахування дозволяє повернути взяті в кредит кошти за рахунок страхового відшкодування в разі настання несприятливої події та полегшує доступ сільгоспвиробників до кредитних ресурсів, що на сьогодні в Україні дуже важливо.

З державного бюджету для здешевлення вартості фактично сплачених сільгоспвиробниками страхових премій у 2005-2007 рр. часто не досягали сільгоспвиробників в Україні, які вимушені були включати витрати на страхування у вартість сільськогосподарської продукції. Починаючи з 2009 р., таку державну підтримку для сільгоспвиробників взагалі не передбачено.

Вплив світової кризи та кризові явища в економіці України створили неоднозначну ситуацію на страховому ринку України. На 20,8% зменшився обсяг чистих страхових премій, на 7% зменшилися страхові резерви. Багато страхових компаній знаходяться у критичному фінансовому

стані та затримують або взагалі не проводять виплати страхового відшкодування.

Значно погіршилися показники по страхуванню сільськогосподарських ризиків. На ринку агрострахування в 2009 р. залишились близько 15 страхових компаній, проти більше 60 компаній в 2008 р., загальна страхова премія скоротилась до близько 55 млн. грн., значно скоротилася кількість договорів страхування та розмір застрахованих площ. Ряд страхових компаній проводили формальне страхування за демпінговими тарифами та з надвисокими франшизами, що відповідно призвело до різкого зменшення сум страхових виплат сільськогосподарським товаровиробникам, до подальшої дискредитації агрострахування [14].

Перспективним напрямом підвищення ефективності агрострахування є розвиток агрострахового бюро, створеного у 2011 р. До складу останнього входять 15 українських страховиків. Очікується, що новостворене бюро буде служити стимулом для відродження програми державного субсидування, яка є вкрай необхідним для стабілізації доходів аграріїв, забезпечення доступу до кредитних ресурсів і ритмічній роботі всієї сільськогосподарської галузі, відзначають експерти. За оцінками засновників, без субсидування лише невелика частина сільгоспвиробників (3-5%) буде мати можливість застрахуватися, тоді як за наявності субсидій ця частина може вирости до 30-40%, а при реалізації найбільш оптимістичного сценарію - до 70% українських аграріїв отримають якісну страховий захист [12].

Також на рівні країни прийнято Закон від 09.02.2012 № 4391-VI, який регулює відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється з державною підтримкою, з метою захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників і спрямований на забезпечення стабільності виробництва в сільському господарстві [13].

Державна фінансова підтримка включає ряд державних програм щодо компенсації витрат сільськогосподарських підприємств. Це програми часткової компенсації кредитних ставок банків, фінансового лізингу та часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки.

Постановою Кабінету міністрів України від 28 липня 2010 р. № 647 передбачено часткову компенсацію на безповоротній основі у розмірі 30 % вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва без урахування сум податку на додану вартість згідно з переліком, затвердженим Міжвідомчою експертною радою з питань визначення пріоритетів у виробництві техніки та обладнання для сільськогосподарських товаровиробників [9].

Для підприємств агропромислового комплексу (АПК) пропонується ввести податкові канікули. Про це свідчать положення законопроекту "Про основи продовольчої безпеки України" №8370. Так, одним з пунктів законопроекту ініціюється введення податкових канікул для підприємств АПК терміном на 5 років і мораторій на банкрутство сільськогосподарських підприємств. Для вдосконалення рівня забезпеченості продовольчої безпеки законопроектом пропонується: відновити дотації сільському господарству з коштів, що виділяються за програмою продовольчої безпеки; ввести мінімальні гарантовані закупівельні ціни, що забезпечують товаровиробникам високу рентабельність виробництва та його розширення та нормативні торгові націнки для підприємств оптової, роздрібно-торгівлі в частині реалізації продуктів першої необхідності; впровадити торговельний або дилерський кредит (погашення якого здійснювалося б після закінчення збору врожаю) і т.д.

Блок державного регулювання включає перелік Законів України, Укази Президента України, Постанови Кабінету міністрів України, інші нормативно правові акти, які регулюють фінансово-кредитний механізм розвитку агрохолдингів. Також до цього блоку відноситься міжнародно-правове поле (регулює вихід агрохолдингів на ринку іноземних країн, зокрема придбання іноземних підприємств, розміщення цінних паперів тощо).

Висновки. Проведені дослідження свідчать про вагомий внесок фінансово-кредитних інституцій у розвиток агрохолдингів в Україні. Зі зростанням населення планети буде зростати увага до сільського господарства в цілому. А це означає, що розвиток агрохолдингів буде продовжуватися прогресивними темпами. Фінансові вливання (інвестиції та кредити) зростатимуть, що призведе до підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення агрохолдингів, підвищення їх капіталізації, збільшення впливу на агропродовольчий ринок.

Список літератури

1. Благодатний А.В. Розвиток і вдосконалення фінансово-кредитного механізму АПК: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02 / А.В. Благодатний; Дніпропетр. держ. аграр. ун-т. - Дніпропетровськ, 2004. - 22 с.
2. В 2011 году уровень привлеченных инвестиций в аграрный комплекс Украины может увеличиться на 8-12 млрд грн. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.zsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1851:-2011-----8-12--&catid=73:2011-03-14-12-10-19&Itemid=105.
3. Стоимость акций украинских публичных

- агрокомпаний с начала года выросла на 45% [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukraine-gateway.org.ua/cisp/news.nsf/8d021d417f73dfb8c22575e400140f9a468415fa756589eec22577220039d24e?OpenDocument>.
4. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник / С.Я. Боринець. - [2-ге вид., перероб. й доп.]. - К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. - 305 с.
5. "Миرونівський хлібопродукт" планує вийти на IPO в травні-червні 2007 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.quality.ua/ua/newsapk/show/899>.
6. Фінанси (теоретичні основи): Підручник / М.В. Грідчина, В.Б. Захожай, Л.Л. Осіпчук та ін.; Під кервом і за наук. ред. М. В. Грідчиної, В. Б. Захожая. - 2-ге вид., випр. і допов. - К.: МАУП, 2004. - 312 с.
7. Акції зарубіжних гігантів хочуть продавати в Україні [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://korrespondent.net/>.
8. Банківські операції: Підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. - К.: КНЕУ, 2000. - 384 с.
9. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва: Постанова Кабінету міністрів України від 28 липня 2010 р. № 647.
10. В 2012 г. КМУ передусмотрел дотации с/х товаропроизводителям за реализованное ими молоко и мясо [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://www.proagro.com.ua/art/4067365.html>.
11. Ринок лізингу зріс на 10% // Хрещатик. - 2012. - 22 березня.
12. Агрострахування - в дію [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://fincompass.org.ua/insurance/1104>.
13. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.
14. Про схвалення Концепції розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні: Проект Розпорядження КМУ [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://www.uame.com.ua/uk/publish/article/73323;jsessionid=A1EE04199D4E1D0E11364BEE0C48A51C>.
15. Зерновые войны: под "защитой" форварда // Київській ТелеграфЪ. - 2011. - 21 марта.
16. Агрофонд подвел итоги форвардных закупок зерна [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://www.agroperspectiva.com/>.
17. Гмиря В.П. Особливості фінансово-кредитного механізму фінансування сільськогосподарських підприємств Черкаської області / В.П.Гмиря // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Тернопільського інституту агропромислового виробництва НААН України "Інноваційна економіка": - 2012. - №3(29). - С. 249-252.

Аннотация

Виталий Нищенко

**ФИНАНСОВО-КРЕДИТНЫЙ МЕХАНИЗМ ФИНАНСИРОВАНИЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГРОХОЛДИНГОВ**

Рассмотрены финансово-кредитный механизм финансирования деятельности агрохолдингов. Выявлены основные факторы, влияющие на эффективное использование финансово-кредитного механизма осуществления поддержки агрохолдингов. Обоснованы основные составляющие элементы финансово-кредитного механизма финансирования деятельности агрохолдингов в Украине.

Ключевые слова: *финансово-кредитный механизм, финансовые институты, агрохолдинг, аграрные компании, финансовый кризис, недвижимость.*

Summary

Vitaliy Nitsenko

**FINANCIAL AND CREDIT MECHANISM OF FINANCING OF
AGRICULTURAL HOLDINGS**

The paper considers the financial and credit financing mechanism of agricultural holdings. The main factors affecting the efficient use of financial and credit mechanism of support for agricultural holdings. The basic elements of financial and credit facility financing of agricultural holdings in Ukraine.

Keywords. *The financial and credit mechanism, financial institutions, agricultural holding, agricultural companies, the financial crisis, real estate.*